

24
P. n. Knjižnica Lj. de. za S. S.
Koroška c. 10
Dolen. 1007
Maribor

Poština v državi SHS, pavšalirana.

Naročnina listu: Celo leto K 120.—, pol leta K 60.—, četrt leta K 30.—. Izven Jugoslavije: Celo leto K 150.—. Inserati ali oznanila se računajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Telefon št. 220.

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Posamezna številka stane 1 krono.

„Straža“ izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — Z uredništvom se more gov. vsak dan samo od 11. do 12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vračajo. — Nezaprte reklamacije so poštine proste. — Telefon št. 220.

59. številka.

Maribor, dne 30. maja 1921.

Letnik XIII.

Država v razmerju do vere, cerkve in šole.

[Govor narodnega poslanca dr. Josipa Hohnjeca v konstituenti dne 23. maja 1921.]

Predsednik dr. Ivan Ribar: Ima reč gospodin poslanik dr. Hohnjec. Dr. Josip Hohnjec: Gospodje narodni poslanci! Oddelek II., o katerem zdaj razpravljamo, ima za predmet osnovna prava in dolžnost državljanov. Ne more se reči, da bi bile vse določbe, ki jih tozadevno prinaša na ustavni načrt, zadovoljive. Nekatere stvari so take, da daleč zaostajajo za duhom časa, ki je duh svobode in demokracije. Druge so take, ki celo daleč zaostajajo za nekdanjo srbsko ustavo. Ni tukaj časa, da bi se ozrl na vsa vprašanja, ki so v našem ustavnem načrtu sprožena. Naj mi bo dovoljeno, da se bavim samo s tistimi rečmi, ki globoko zasegajo v kulturna vprašanja, da se tukaj nekoliko obširneje bavim s tistimi določbami ustavnega načrta, ki razpravljajo o svobodi vere in vesti, o razmerju cerkve do države in o razmerju države do šole.

Religija je bistven temelj države.

Gospodje narodni poslanci! Religija je bistven temelj države. Država se opira na štiri glavne stebre: na avtoriteto in pokorščino, na pravo in pravičnost. Da se avtoriteta ne izprevrže v despotizem, pokornost v odgovornost, pravo v nasilje in pravičnost v samovoljnost, je potrebno, da so tisti, ki vladajo, in tisti, ki so vladani, prešinjeni s čustvom odgovornosti in dolžnosti, z duhom prava in pravičnosti. Ti pojmi pa imajo bistven in nujen stik z religijo.

Kot osebni odnos človeka do Boga je religija sama po sebi privatna zadeva. Toda človek ni samo privatno bitje, ampak tudi socialno bitje; in kot socialno bitje je človek član družbe, družbe, države. Religija je središče družbe, ki je temeljna stanica družbe in države. Zato je tudi religija družbotvorna, zato je religija podlaga zasebnega in javnega življenja. Poedincu ni mogoče ločiti religije od življenja; ker pa poedinci tvorijo državo in družbo, zato tudi v državi ni mogoče, da bi se religija in življenje ločila med seboj. Vслед tega je tudi država in družba v istem bistvenem razmerju odvisnosti od religije in stvarnika, kakor poedinec.

Cimbolj je religija potrebna za državo, tembolj je tudi dolžnost države, da jo podpira. Brezverska država nasprotuje onemu odločilnemu mestu, ki ga zavzema religija v življenju, delovanju in mišljenju posameznikov in v zgodovini držav, narodov in človeške družbe. Sedanja država ni več konfesionalna država srednjega veka, — marveč je interkonfesionalna, pravna država, ki zavzema proti vsem priznanim veroizpovedim na svojem teritoriju pravno stališče in zagamčuje vsem tem veroizpovedim isto svobodo, isto pravo in isto pravno varstvo.

Verska svoboda.

Državni princip je torej svoboda religije. V čem je ta svoboda?

Prédvsem v svobodi vere, kakor jo zagamčuje predloženi ustavni načrt. Svoboda vere je osebno pravo človekovo, da si sam ustvari tisto notranje religiozno prepričanje, katero on — smatra za pravilno. Ker država s svojimi predpisi in s svojimi zakoni ne more prodreti v svetišče vesti, zato svoboda vere v tem smislu ni državni popraven pojem in zaradi tega je ime lo starorimsko pravo načelo: De internis non iudicat praetor. Za državo velja torej geslo: vsak državljan je za svoje notranje duševno življenje od govoren samo Bogu in svoji vesti. Religiozna vera kot notranje razmerje človeka do Boga je za državni forum nedostopna, torej svobodna.

Drugače je s cerkvijo. Cerkev je

od Boga postavljena varuhinja moralnega reda in oznanjevalka zveličane resnice. Njena dolžnost je, da zaklad verskih resnic varuje, da avtoritativno te resnice oznanjuje in da jih brani pred izkrivljenjem in zatemnjenjem. Vслед svoje duhovne oblasti ima pravico, da posega v področje vesti in da nalaga človeku dolžnost resnične, od Kristusa prepisane vere. Ta vpliv na vest ljudi ni nikake fizične prirode — marveč je etične prirode. To ni nikaka intransigentnost ali trdovratnost, ampak samo dosledno vršenje od Boga sprejete dolžnosti v službi resnice in človeštva.

Svoboda veroizpovedi.

Svoboda vere zahteva nadalje tudi svobodo veroizpovedi, ki je osebno pravo človekovo, da sme svoje notranje versko mišljenje tudi na zunaj pokazati z besedo in pismom, ne da bi ga pri tem oviral zunanji pravni red. Kot del individualne svobode za objavo notranjega mišljenja je privatnopraven pojem, ki le toliko spada v sfero javnega prava, v kolikor mora javno pravo zagamčiti in zagotoviti individualno pravo človekovo.

Kar se tiče cerkve, zahteva svoboda veroizpovedi popolno svobodnost cerkve v tem, da propoveduje tiste resnice, ki jih je prejela v svoje varstvo; ta svoboda obsega obenem tudi pravo cerkve, zahtevati od svojih vernikov odkrito izpoved vseh verskih resnic brez izjeme. S tem pravom popolne svobode propovedi in s pravom do verske pokorščine svojih vernikov stoji in pada cerkev.

Kristus, sin božji, oznanjevanja evangelija ni storil odvisnega od devoljenja javne oblasti. Ako bi se bilo to zgodilo, potem bi se Evropa ne bila najbrže nikdar pokristjanila. Toda apostoli se niso nič brigali ne za prepoved pridiganja, izdano od judovskega sinodrija, in tudi ne za verske edikte rimskih cesarjev; čutili so se v svojem poslanstvu popolnoma neodvisne. (Cathrein.)

Svoboda bogoslužja.

Svoboda vere zahteva nadalje tudi svobodo bogoslužja. Notranje prepričanje in do zunanja izpoved sama od sebe vodita k tvorbi cerkve in zunanjega bogoslužja. Brez zunanjega kulta je religija nemogoča. Zato pa je svoboda bogoslužja sestavni del svobode religije. To je pravo, od katerega cerkev nikdar ne more odstopiti. Država bi mogla to pravo skrajšati in kakor jeto storila n. pr. Avstrija v dobi Jožefinizma; država bi tudi mogla to pravo več ali manj kasirati, kakor je to storila nekdanja Anglija ter Švedska proti kat. cerkvi. Toda odstraniti se to pravo ne da. Priznati pa moramo, da sta šele velika francoska revolucija leta 1789 in potem evropska revolucija leta 1848, ki sta strli verski absolutizem in prinesli človeštvu dragocene prostosti in pravice, v veliki meri pripomogli k temu, da je v evropskih državah zavladal princip verske svobode.

Poželjno bi bilo, da bi vladni ustavni načrt bolj izrazil in poudaril svobodo veroizpovedi in bogoslužja — kakor je to uveljavljeno v ustavi drugih držav. Da uveljavim samo en vzgled, ima n. pr. nova ustava Nemčije iz leta 1919 tole določbo: „Nemoteno izvrševanje religije se ujamčuje z ustavo ter stoji pod varstvom države.“

Istotako bi bilo želeli, da bi se vladni ustavni načrt nekoliko bolj izrazil o nedelji in njenem praznovanju. Ustava sicer določa, da „niko nije dužan, da sodeluje u veroznanju aktivno, svečanostima, obredima i vežbama.“ Statuirana pa izjemo za državne praznike in svečanosti. Mi nimamo

ničesar proti temu, vendar pa moram reči: iz socialnega stališča bi bilo dobro in potrebno, da bi se tudi nedelja kot dan miru od dela in dan duševne povzdige postavila pod zaščito zakona.

Za primerno bi tudi smatrali, da bi se v ustavo sprejela določba, naj se da aktivno služočim vojakom potrebni prosti čas in prilika, da lahko zadostijo svojim verskim dolžnostim po predpisih svoje veroizpovedi.

Svoboda vesti.

Gospodje! Ustavni načrt tudi zagamčuje svobodo vesti. Kaj je vest? — Nemški filozof Kant je rekel: „Dve stvari me vedno napolnjujeta s tihim občudovanjem: zvezdnato nebo tu nad menoj in glas vesti v meni.“ Kaj je vest? Materijalizem z velikim cinizmom vest tolmači kot funkcijo možganov, kot fizikalni-kemični živčni pojav. Še z večjim cinizmom proglašajo nadležnik Nietzsche dobro vest kakor posledico dobre prebave, slabo vest pa kot nekaj, kar je za človeka nedostojno. Darvinistični evolucionizem, ki zanika bistveno razliko med človekom in živaljo in ki smatra človeka kakor produkt razvoja iz živali, tolmači vest kot zbirališče tisočletnih izkušenj, ki so se v borbi za obstanek kot instinkti ohranila s podedovanjem ter se utrdila kot spremni pojavi dobrih in pa slabih dejanj. Ni treba še posebej pripomniti, gospodje, da ta teorija, ki zanika bistveno razliko med človekom in živaljo, ne more razložiti ne dejstva, ne pomena, ne moči vesti v človeku.

Dovolite mi, gospodje, da se na kratko navedem tozadevni nauk teističnega svetovnega nazora. Kakor naš stvarnik nerazumna bitja na svetu v njih obstanku in delovanju ureja in vodi s prirodnimi zakoni, tako je svobodnim razumnim bitjem zapisal v srce naravni moralni zakon. Z isto lahkoto in sigurnostjo, s katero teoretični razum spozna metafizične zakone o bitvanju in logične zakone o mišljenju, spozna praktični razum najvišje etične aksiome in gotove norme za občanje in ravnanje proti sebi, Bogu, in diteljem in drugim ljudem. Ti splošni moralni temeljni pojmi in pravei so „splošna vest“, posebna vest ali vesti v pravem pomenu pa je individualna umska razsodba o moralni vrednosti ali ne vrednosti kakšnega konkretnega dejanja.

Vest in svoboda vesti sta v istem odnosu med seboj, kakor religija in religijska svoboda. Svoboda vesti ni v tem, da bi kdo o stvarih vesti mislil, in sodil, kakor mu je ljubo. To bi bila brezvestnost in človek od stvarnika ni prejel pravice na brezvestnost ter moralno razuzdanost, ampak pravico na vest. V čem je torej svoboda vesti? Svoboda vesti obstoji v naravnem pravu, da si vsak svoje vestno prepričanje ustvari po objektivnih etičnih normah. Kajti vest ni samo nekaj izključno subjektivnega, marveč je odvisna in navezana na objektivna merila moralnega zakona, na tiste normalne norme, ki jih vsebuje prirodni in krščanski moralni zakon.

Ker je vest nekaj notranjega in nedostopnega za državno oblast, zaradi tega nobena zunanja oblast nima pravice in moči, da bi s fizično silo posegla v področje vesti in tukaj hotela ustvariti kako mišljenje ali kako krepost. Nekaj drugega, kakor vsiljevanje pa je vplivanje. Vplivanje na vest je dovoljeno, je potrebno, je koristno, da, celo dolžnost gotovih čimteljcev. Tu pridejo v poštev zlasti roditelji, katerih dolžnost je, da morajo s poukom, vzgledom, opominom in tudi s kaznijo vzgajati vest svojih otrok. Pri tem jih morajo podpirati učitelji in drugi vzgojitelji. Ker je cerkev najstarejša in najuspešnejša vzgojiteljica na rolov, mora v imenu svobode vesti zahtevati pravico, da sme s poukom in propovedjo, zlasti tudi s sredstvi mišlosti, ki jih ima na razpolago, vzgajati vest svojih vernikov k veri in krepo-

sti. V moderni pravni državi se morajo vse veroizpovedi meriti z merilom paritete ter se jim mora priznati pravo, da vzgajajo vest svojih članov po tistih normah in načelih, katere smatrajo za dobre in pravilne. V moderni državi mora torej imeti žezlo princip tolerance.

Princip tolerance.

Tolerance bi mogla biti teoretično dolžna, ki je v tem, da se nameroma trpi zmota kot taka, v kolikor je zmota. (To bi bilo nekaj nemoralnega, ker bi se istovetila resnica z zmoto in krepost s hudobijo. (To bi nazadnje vodilo k popolnemu verskemu indiferentizmu, ki je sovražen vsaki pozitivni veri. Od svobodomiselnosti zahtevana svoboda mišljenja trpi na notranjcu protislovju, ker razum ni absolutno — svoboden, marveč podrejen zakonom logike in vsemoči resnice. Resnica pa je intolerantna. Dogmatično intolerantna sta tudi nevera in ateizem. Botanik Reinke izpričuje, da je na polju skozi življenje „trčil na ateistično popovstvo, ki je bolj nestrpno kot vsako drugo in ki vse druge, ki mu na sledjo brezpogojno, oznanja kot plitvoglavce in navarce.“

Na mestu je torej praktično-državljanska tolerance. Ta obstoja v osebnem spoštovanju in ljubezni, katero moramo po krščanski zapovedi ljubezni do bližnjega skazovati vsem tistim, ki so druge vere in mišljenja. Ker se more nezakrivljena zmota stopnjevati do najtrdnjsegga in najpoštenjsegga prepričanja, mora poedinec mišljenje svojega bližnjega, kakorkoli mu je notranje profiten, ne samo trpeti, ampak tudi spoštovati.

Najbolj notranje, kar ima človek, je njegova vera, biser njegovega srca, kojega ljubi in brani kakor svetišče. Ako bi kdo s surovo roko posegel v to svetišče, bi bilo to znamenje srovega mišljenja in moralne nedozorelosti. Država zavzema napram veroizpovedim, ki se nahajajo na njenem teritoriju, še bolj širokodušno stališče. Ne samo individualno, marveč tudi verskim družbam priznava poleg notranje svobode vere tudi še svobodo veroizpovedi in bogoslužja. To je državno politična tolerance.

(Dalje prihodnjici)

E—v J.:

Opazke k nameravanemu državnemu posojilu.

Finančni minister Kumandl se bavi s projektom, da bi najel večje dolgotrajno državno posojilo. Govori se o znesku 500 milijonov dinarjev ali 2 milijardi kron, odnosno čelo do 2 milijardi in 400 milijonov kron. O posojilu se vrše že precej časa informativna pogajanja z bankami v državi, torej se računa le z notranjim posojilom.

Pri takšni važni finančni operaciji, ki težko obremeni državne finance in s tem seveda davkoplačevalce, se moramo vprašati pred vsem: 1. Kakšnim svrham naj služi novo posojilo, 2. ali je sklenjeno pod ugodnimi pogoji in je za placiranje primerno razpoloženje, 3. ali je absolutno potrebno in 4. ali soodločuje, odnosno odločuje o državnem posojilu edini faktor, ki je v to upravičen ter daje za uspeh in reelnost uporabe garancije, to je: ali sklepa o posojilu državni zbor, odnosno sedaj konstituenta.

Na prvo vprašanje nimamo jasnega odgovora. Govori se pač, da bo posojilo služilo tudi za kritje raznih državnih nučnih investicij. Prvotno so govorili celo izključno o posojilu za povzdigo naših promišljenih sredstev, pred vsem železnice in njihovega voznega parka, sedaj pa izgleda, kakor da hoče fin. minister kriti s posojilom le v glavnem deficit v rednem državnem proračunu.

Gotovo je hvalevredno in tudi potrebno, da dosežemo v budgetu ravno vesje med državnimi dohodki in izdatki, toda če služijo tem svrham posojila, je to nezdrav način državnega gospodarstva, kajti posojilo je le nekako paliativno sredstvo, ki boleznini odpravi, temveč jo le trenutno in navidezno lajša. Ako priznamo, da je boljše, kakor dosedanja način pokrivanja naših budžetnih deficitov, s tem se ni rečeno, da ga odobravamo.

Dosedanja način kritja naših potrebščin je bil enostavno takšen, kakor ga je bivša Avstrija uveljavila v svetovni vojski: tiskali so bankovce ter jih emitirali kakor mlačno in drago brez odobritve ljudskih zastopnikov. Sli smo torej v držav. gospodarstvu pot, kakor jo hodi se sedaj pred vsem republika Avstrija in Poljska, ki sta s svojo valuto že na psu, in kakor jo deloma hodi Čehoslovaška, Rumunija in Italija. Na ta način izkazujemo pri „Narodni banki“ okroglo 3 tisoč 700 milijonov dinarjev ali skoraj 15 milijard kron dolga! Samoumevna posledica tega gospodarstva je, da pada vrednost našega denarja nasproti denarju s takimi imenovano zdravo valuto in da nam draginja raste pri vseh predmetih, naj jih že imamo doma ali pa uvažamo preko mej iz tujine. In tlačja našega denarnega trga s papirnati denarjem nam prinaša nujno vedno nove nepravilike, posebej se boje za zvišanje plač delavstvu in uradništvu.

Temeljno načelo, da uredimo naše finance, je in ostane izraženo v stavku: država ne sme več izdajati, kakor dobiva na svojih dohodkih. Ako ni mogoče brez škode za davkoplačevalce dvigniti dohodkov — in to res pri nas v Sloveniji ni mogoče — potem ostane le še — črtanje izdatkov, kajti s tako velikimi posojili, boljše nima pod tako težkimi pogoji, kakor jih fin. minister predvideva, naših financ ozdraviti ne bomo. Leto je hitro pri kraju in če nam prinese vsako leto novo posojilo, potem nam postane v finančnem oziru država moloh, ki nam požre vsa produktivna sredstva in onemogoči gospodarski razvoj.

Nameravano posojilo pa ima samo na sebi velike nedostatke. Predvidvano je kot dolgotrajno — na 50 do 60 let! — z obrestovanjem 7% in možnostjo konvertiranja pri „Nar. banki“ na 90% nominala.

Sedanji čas pač za dolgoročno posojilo ni primeren; ravnokako ne visoka obrestna mera 7% pri drž. posojilu. Običajno je namreč, da je obrestna mera državnih posojil pod povprečno obrestno mero. Pri nas obrestujejo denarni zavodi s 3% do 4% vložene kapitalne, država pa bi morala dati 7%! Če kje, se vidi tukaj oderušstvo bank in njihova brezvestna kapitalistična praksa nasproti privatnikom in državi. Banke „zaslužijo“ pač drugod povprečno najmanj toliko odnosno še več, kakor pa bi pri 7% drž. posojilu! In mi hočemo biti moderna, pravna in socialno urejena država! Tukaj tiči zlo in ako ga voditelji države ne izkoreninijo, bomo veljali kot manjvredni orientali, ki na zunaj nimajo kredita, na znotraj pa se medsebojno koruptivno uničujejo.

Kdo zamore prevzeti, ako je vesten, odgovornost za visoko obrestno mero za 50 let, ko vemo, da so države dobivale v mirnem in urejenem stanju posojila po 4%, in celo znatno nižje! Ali računate s 50 letnimi neurejenimi razmerami? Pač tepa perspektiva!

In 90% konvertiranje? Tudi to po znano že pri vojnih posojilih pokojne Avstrije. Prineslo nam ni nič drugega, kakor zgoraj opisano strašno inflacijo papirnatega denarja in ga bi sedaj še v višji meri. Računati ni, da bi ob sedanjih razmerah na denarnem trgu banke v naši državi zamogle v imobilnih papirjih obdržati kar okroglo 2 milijardi, torej bodo tako konvertirale in „Nar. banka“ izda — novčaniče. V bistvu torej krijemo svoj redni deficit zopet s tiskanjem bankovcev, samo da bančni sindikati za prikrievanje tega dejstva lepo „zaradijo“. Ta „zarada“ pa beograjskim oderuškim bankam še ni do volj velika, zato vidimo interesantno dejstvo, da se protivijo celo temu visokobrestnemu notranjemu državnemu posojilu!

Državno posojilo v tej velikosti po našem mnenju ni absolutna potreba, absolutna potreba pa je skrajna štedljivost in reduciranje državnih izdatkov ter stroga kontrola nad istimi.

Ali ni prava značilna, da predloži vojni minister proračun, kjer za svoj resort zahteva za budžetno leto 1921-22 celih 10, recimo deset milijard kron?! Kje je mogoče, da nosi država naše velikosti takšno breme? Povrh pa nam je dobro znano, da so računi pri vojaški upravi precej negotovi in bi se dali pri pametnejšem gospodarstvu „lični“ in „materijelni“ izdatki izredno reducirati, pa ne bi bilo v škodo sedanjemu številu vojske in ne njeni pripravljenosti. Ze lani smo zahtevali natančnejši vpogled v račune vojne uprave, pa jih nismo dobili. Parlament tukaj mora uveljaviti svojo avtoriteto in svojo prvo, od ljudstva mu poverjeno nalogo.

Pravi značilni je tudi, kako potravno in razpisno se gospodari v našem ministrstvu prosvete. Znamo pač tam Pribičevića, ki ga se ni hotela glava zaradi razmišljanja o rednih državnih financah! Ali bi se sicer zamoglo goditi, da dobiva vsako sokolsko društvo od ministrstva prosvete za vsako prireditve po 2000 kron!? Tako vsaj smo čitali, da je bilo dovoljeno sedaj „Sokolom“. Kakšnim prosvetnim, ali državnim svrham pa služijo te sokolske prireditve, ako ne v prvi vrsti popivanju in razsipavanju denarja? In to podpiramo se mi ob svojem mizerem finančnem stanju?!

Tako, kakor v ministrstvu prosvete in vojnem ministrstvu pa je tudi v drugih panogah naše javne uprave. Mnogo se izda in malo se dela, saj je značilna činjenica, da samo na Slovenskem poberejo v glavnem neutemeljeni dopusti učiteljskega osebja, pred vsem učitelje sedaj letno okroglo 10 milijonov kron. Ali naj govorimo o celih vrstah „uradnic“ pri naši javni upravi, ki služijo veliko bolj za havi in komoditete, kakor pa odgovarjajo potrebi in delu?

Neenakosti imamo pri predpisih davkov in neenakosti imamo še bolj pri plačevanju teh neenakomerno predpisanih davkov. Tukaj napravite red, pa ne samo pri nas na Slovenskem, kjer davčni uradi postopajo z rigoroznostjo in točnostjo, ki ji ni para na svetu!

Brezpogojna zahteva, ki se mora uresničiti, ako parlament ni družba štipendistov, pa je, da dobi in vrši parlament natančno kontrolo o vsem državnem gospodarstvu. To je integralen del suverenitete ljudstva in vje govega zastopstva. Ako si zastopstvo tega ne pripori ni pravo zastopstvo in država ni parlamentarna država. Potrebno je torej, da kakor o budžetu, tako tudi o posojilih sklepa parlament, toda ne po „izvršenem dejstvu“ vlade, temveč prej! Klikarski absolutizem demokratov se mora streti; le to nam prinese poleg politične tudi gospodarsko konsolidacijo naše države.

Politični pregled.

KRALJEVINA SHS.

Na seji konstituantne 27. t. m. je govoril poročevalce Juraj Demetrovič, ki je naglasil nemogućnost obligatoričnega civilnega zakona v naši državi, kakor ga zahtevajo zemljoradniki. Jugoslov. klubu je očital, da je svoje predloge k ustavnemu načrtu prepisal iz nemške ustave. Za njim je razvijal naš dr. Gosar stališče SLS glede gospodarskih vprašanj. Zavzemal se je osobito za dobrobit delavskih in malokmetijskih slojev. Govoril je o davkih, državnih dohodkih in temeljito pobil predgovornika z ozirom na njegov očitek, da bi bil Jugoslov. klub kopiral nemško ustavo. Za Gosarjem je klobasaril o veterinarstvu in živinoreji samostojni živinozdravniki Rajer. Na seji konstituantne 28. t. m. sta nastopila dva demokrata, ki sta pobijala drug drugega. V imenu našega kluba se je zavzel za kmetški stan poslanec Roškar, ki je slikal žalostno stanje malega kmeta in dninarja, kritiziral je davčni sistem in se dotaknil korupcije uradništva, katero podpira sedanji vladni režim.

Beograjska poljeajdemokracija je začela popuščati v svojem cen-

tralizmu glede upravne razdelitve po krajin. Znatno del demokratov zahteva tri dele za Hrvatsko in Slavonijo, za Slovenijo pa dva; drugi — bolj pravoverni so pa za izvedbo predložene ustave.

Tudi stališče Pašiča je v lastnem klubu dokaj omajeno. Nad polovica radikalov ni več zadovoljna s Pašičevo politiko, posebno srbski radikali grozijo celo z izstopom iz kluba radi agrarne reforme v smislu agrar in begov. Ako se pa v turškem smislu započeta agrarna reforma ukine, pa ima g. Pašič takoj 24 muslimanov — contra!

Turško vrnjenje pogajanja med našo državo in Italijo so se zopet začela v Beogradu.

AVSTRIJA.

Razpoloženo je v Avstriji je danes tako, da se vlada pro forma in na pritisk entente protivi plebiscitu za priključitev k Nemčiji, na drugi strani pa noče imeti toliko moči, da bi to glasovanje preprečila. Solnograški plebiscit se je brzkone izvršil več raj.

V sva kakor se Avstrija nič veliko ne boji grožnje okupacije od Čehoslovaške in Jugoslavije.

GORNJA SLEZIJA.

Gornješlezjsko vprašanje gre h koncu. Angleške čete so do spele v sporno ozemlje in Korfanti izjavlja, da bo izpraznil od poljskih vstašev zasledeno ozemlje, dasi se seve tega doslej ni storil.

Nemci zahtevajo po prihodu Angležev: izpraznitev Gornje Slezije, razorožitev poljskih vstašev in odškodno oškodovanim prebivalcem.

Politična poročila.

Kulturnobojno glasovanje.

Beograd, 27. maja 21.

Glasovanje o onih ustavnih členih, ki vsebujejo začetek kulturne borbe, se je izvršilo dne 25 t. m. Vsi skupščinski člani, ki navadno pridejo le po dijete in na glasovanje, so prihiteli semkaj, da zadajo „klerikalizmu“ smrtni udarec. Tudi Urek, Mermolja, Kirbiš, dr. Vošnjak, Držič, ki so mirno doma uživali sadove parlamentarnega dela, niso smeli ob taki slovesni priliki manjkati, za to so tudi oni pretrgali svoje počitnice in prispeli v Beograd, Ureku in Mermolji očitveno mirno uživanje dijet v Sloveniji dobro stori, kajti zopet sta prišla debelejša nazaj.

Kajpada so glasovali vsi samostojneži za kulturnoborbene določbe, istotako vsi trije policajdemokrati. Proti je glasoval samoumevno Jugoslovanski klub, komunistički klub, 1 musliman, okoli 10 radikalov in 2 republikanec. Od socialistov je bil navzoč in glasoval proti samo dr. Korun. Oba Kristana in njih drugovi so se umaknili, ker so kot sorodniki policajdemokratov za kancelparagraf. Minister za vere ni hotel glasovati za kulturnoborbene članove ter se je tudi odstranil. Ko je bil sprejet kancelparagraf, je Jugoslov. klub klical zbornici: „Čakajte, kmalu pride obrat!“ Prišli boste v Kaoso! Sramota!“ Od vladnih strank so ploskali samo samostojneži in prav potuhne no tudi dr. Zerjav. Samostojnim mesarjem se je žaril obraz od samega veselja, da se jim je posrečila zausnica svoji lastni materi, katoliški cerkvi.

Ob tej priliki je treba povedati, da tu v Beogradu vse bolj spoznavajo samostojneže. Kadar nastopijo, nastopijo v obliki, ki ji pravimo, da je surova. Radikali in demokrati, osobito pa njih prejšnji tovariši zemljoradniki nas vprašujejo: „Zakaj so ti ljudje tako surovi?“ Vse jih glada po strani, češ, s temi ljudmi je najboljšo da se ne vidiš mnogokrat. Stranke priznavajo, da je velik politični posešek, ker se je Urek izvolil za podpredsednika, ki uživa v celi zbornici samo antipatije, a ni šlo drugače, ker je Pašič moral vzeti kup, kakor je bil ponujen. Poslanec Drogenik hodi od svojega zanjega poraza popolnoma po bit in prestrašen po zbornici.

Tudi „Kmetijski list“ je poln surovosti. Kako se postopa na shodih, to veste v domovini bolje kot mi tukaj. Stranka samostojnežev je tudi v tem oziru nesreča za slovenski kmetški narod, ker nam ga hoče posuroviti. Zraven pa še je polna laži in

prevar. Ona faktično danes ni nič drugega, kakor avantgarda lažnjivega liberalizma po deželi.

Danes je govoril o socialno-ekonomskih vprašanjih za Jugoslov. klub dr. Gosar. Cela zbornica ga je pozorno poslušala in z napetostjo sledila njegovim globokim izvajanjem. Za njim je govoril v imenu samostojnežev posl. Rajer, kojemu je pa vsa zbornica — zbežala. Posl. Rajer je v obče slab govornik, v socialno-ekonomskih vprašanjih je neznatna, za to je nesigurno in plašljivo izgovarjal svoj govor. Le par prijateljev je ostalo v zbornici, ki so ga poslušali iz usmiljenja. Prihodnje dni govori tudi naš posl. Roškar.

Dnevne vesti.

Dr. Milenko Vesnić, bivši srbski ministrski predsednik, je umrl v soboto v Parizu. Truplo bodo prepeljali v Belgrad.

Samostojneži in združništvo. V zadnji številki „Kmet. lista“ se piše o velikih zaslugah ministra Puelja za — združništvo. Ubogi samostojneži, kako na debelo tarbajo poslanci svoje — volilce! Dejstvo je, da se že dalje časa poteguje Glavni Savez za doseg pristojbinskih in davčnih ugodnosti za naše zadruge, a brezuspešno, ker vedno nasprotni — finančni minister. Sedaj je storil minister Puelj le svojo dolžnost, da podpira to zahtevo kmetijskih združenj, a „Kmetijski list“ že slavi zasluge Puelja, ko se finančni minister ni označil svojega stališča. „Kmetijski list“ vprašamo: Ali je zasluha Puelja in samostojnih poslancev, ki so v vladi, da se 1. junijem poviša zemljiški davek, da se zvišajo uvozne carine, da bodo posojilnice v bodoče plačevale 10%, ne samo kot doslej 3% rentnega davka.

Novi župani. Naša stranka (SLS) je dobila pri volitvi županov se naslednje občine v svoje roke: Sv. Peter v Sav. dolini: župan Jernej Novak, svetovalci: Fr. Ožir, Andrej Žgank, Matjaž Jelen in Martin Ločnik; Sv. Vid na Planini: župan J. Tovornik, svetovalci: Jožef Božek, M. Koprive, Janez Kovač; Otiški vrh župan Peter Vrhovnik, svetovalci: Vinko Jamnik, Fr. Rotovnik, Anton Pernat; Sv. Lovrene pri Prožinu: župan Ivan Ferenčak, svetovalci: G. Cevirk in Jakob Plank; Sostanja okolica: župan Anton Novak; Frančevci pri Ormožu: župan Mart. Ivanuša, svetovalci: Ivan Sever, Anton Masten; Hum pri Ormožu: župan Jakob Zidarič, svetovalci: Fran Sterman in Ivan Masten; Salovci pri Središču: župan Franc Spendija; Obrež pri Središču: župan J. Bečjančič; Hardek: župan Franc Hauželič; Pušenci: župan Mat. Masten; Partinje v Slov. gor.: župan Konrad Repa, podžupan H. Fanel, svetovalci: Franc Zorec, Jožef Ferline in Vinko Mlakar; Sv. Jur v Slov. gor.: župan Jurij Kraner in podžupan Jakob Voglar; Malna: župan Jožef Kraner; Svečina: župan Menhardt.

Novi župani. V Jarenini je izvoljen za župana g. Anton Lorbec, za svetovalce pa gg.: Alojzij Supančič, Franc Šparl, Ivan Vernik in Karel Šmirmaul; na Pesnici pri Mariboru za župana g. Leopold Zupanič, v Polički vasi g. Josip Platajš, za 1. svetovalca g. A. Golob; v Kanjiži pri Mariboru za župana g. J. Muršec; v Stopnem pri Makočah za župana g. Anton Zunkovič, za svetovalce gg.: Matevž Krošl in Martin Kovačič; v Statenbergu za župana g. Ivan Frlež, za svetovalca pa gg.: Matevž Hajšek; v občini Dešno za župana g. Anton Doberšek, za svetovalce gg. Ivan Pogačar, Anton Potočnik. Vsi tu navedeni župani ter svetovalci so zvesti in odločni pristajši SLS.

Kaj pomenijo sestanki vsememskih neodrešenecv iz Maribora z brati iz Nem. Avstrije na naši državni meji? Ali politična oblast ni poučena o tem, da se vsako nedeljo in tudi med tednom sestajajo ti bratci na Plavču, Svečini in pri Sv. Jurju?

Pogreb Jurija Klasinca. Pogreb finančnega podpreglednika g. Jurija Klasinca, ki je bil žrtev avtomobilne nesreče pri Svečini, se je v nedeljo, dne 29. maja, vršil v Svečini ob obil-

ni udeležbi njegovih tovarišev iz ob-
rejnih krajev St. Ilja, Sv. Jurija ob
Pesnici, iz Maribora itd. Še celo pet
njegovih stanovskih tovarišev iz Av-
strije je bilo zastopanih. Pred hišo za-
losti je zapel moški zbor finančne stra-
že iz St. Jurija ob Pesnici žalostinko
„Človek, glej“, po sv. maši je pa za-
pel moški zbor iz St. Ilja žalostinko:
„Nad zvezdami.“ Končno je zapel pod
vodstvom g. Rupnika zbor iz St. Ju-
rija žalostinko „Miserere“ ter „Blagor
mu, ki se spocije.“ Grob so ovenčali z
zelenjem in vencev je bilo nad 20. Po-
greba se je tudi udeležila sestra raj-
nega. Svetila mu večna luč, prizadeti
obitniki pa naše sožalje!

d Pasja zapor. Pasji zapor se
ne drži preveč strogo, kajti v nedeljo
popoldne, ko sem hodila v vasi Sent,
Jurij čez Slatenik v Maribor, mi pri-
de naproti pes, ki mu je molel jezik
z gobca in solze so mu tekale po obra-
zu. Bila sem sama na samotni poti;
nikjer nobene hiše, nobenega gozda;
odprta pot, tako, da se človek ne bi
mogel skriti, ako bi mu pretila ne-
varnost. Se pač uda božji volji. Pes
je bil lovske velikosti, rjave barve.
Neprijetno mi je bilo, ko mi pride na-
proti, že z daleč mu vržem košček
kruha. Pes ga povoha in gre dalje.
Vesela sem nadaljevala svojo pot. Čez
dobre četrt ure pride ravno tak, sa-
mo manjši pes v diru proti meni. Sto-
rim isto in sreča je bila, da gre pes
ne meneč se za mene, daje. Slučaj je
hotel, da se mi nič zgodilo, vse-
kakor pa je nevarno, zato bi bilo sve-
žovat, da se vpelje stroga pasja kon-
tumacia, radi mnogih nevarnih sluča-
jev pasje stekline. — Učiteljica.

d „Republika“ Rače ima že svo-
jega prezidenta in sicer v osebi kam-
noséka Kobana. Mož je zagrizen ko-
munist. On deli graščinsko in kmets-
ko zemljo med sodruge. Koban se raz-
ume na umetnost „deliti“ grunte. Ta
mož širi edinozveličavni nauk, da ni
treba nič delati, ampak samo razdel-
jevati kmetske grunte in blago na dro-
bne dele. In župan rački, o pardon,
prezident račke republike, to so velik
in moder gospod. Da so postali gosp.
komunist župan, so se morali mnogo,
mного truditi in trpeti. Posebno rač-
ke gostilne vedo o tem „trpljenju“ sil-
no važne stvari povedati. Pol ure pred
volitvijo župana so g. Koban v gostil-
ni Pauman kupovali glasove odborni-
kov. Če se k tej kupčiji pritegne še
storija o „pokih“, „bikih“ itd., bi bila
zgodba o predsedniku naše republike
še bolj popolna. Koban se hvali po go-
stilah, da je z okrajnim glavarjem:
„per du“ in da je že potrjen, če tudi
je komunist. Odslej pa bo Koban pro-
daljal nagrobne križe in spomenike le
samo komunistom, od nobenega kmeta,
posebno od klerikalcev ne mara imeti
prav nobenega zaslužka. Saj mu tega
tudi ni treba. Ko bo delil grunte, si
bo on pridržal račko tovarno in gra-
ščino. In gospod prezident se bodo vo-
zili z avtomobilom po svoji republiki.
Oj to bo rajsko življenje!

d Nemška pesem v Poljčanah. V
soboto dne 21. maja zvečer okoli 11.
ure sem šel skozi Poljčane. Ko pridem
tako do sredine vasi, slišim od ene

hiše petje, toda kaj mislite kakšno pe-
tje sem slišal? Slavno nemško pesem
so krulili neki gospodje — radoved-
nost me je gnala do hiše, kjer se je
pelo ter si pogledam hišo navgor, ter
vidim napis „M. Dirnberger“ trgov-
na mešanega blaga. Gospod Dirnber-
ger, ako so vam nemške pesmi tako
všeč, poberite Vaše kopite, ter idite v
raj nemških pesem, to je v lačno Av-
strijo, slovenske Poljčane pa pustite
z nemškimi pesmi pri miru, da ne bo
do preveč slišali: „Auf Tirol“, Slo-
venski Poljčančani pa si vzemite te
vrstice na znanje, da boste vedeli,
koga podpirate z vašim nakupova-
njem.

d Konjiški demokrati so se ogle-
sili v „Jugoslaviji“ št. 121. Ti pa zna-
jo! Očitano je, da se je SLS vezala pri
občinskih volitvah z Nemci in rene-
gati, je sploh glupost, ker ti še voliti
niso smeli. JSDS liste sploh ni posta-
vila; pri pobiranju podpisov za kan-
didatno listo je nehala nekje pri sre-
dini. Če so potem kateri izmed teh od-
dali svoje glasove SLS, je to zasluga
demokratov — oziroma njihovega pro-
grama in njihovega ljubeznivega na-
stopa. Sicer pa, neslana sol, ali jih
nisi snubila tudi v Konjicah vse pov-
prek? Napač na g. arhidijakona — je
bil nedostojen in nizkoten. Opozorim
samo na pravečo palačo — deško,
prej „slovensko“ solo, kjer je zdaj ne-
omejen zapovednik g. Scheil — tudi
čez šolska drva, o čemur ga prosimo
da se kaj skoraj izjavi. Solo bi mora-
li po volji takratnega nemškega ob-
činskega odbora zidati izven trga, da
ni g. arhidijakon — skoro zastoj —
odstopil svoje zemlje in je za njo za-
stavil ves svoj vpliv. Demokrati, ali
ni bilo to eminentno delo za slovenski
živelj v Konjicah in to še posebno v
primeri z vašim, ki ste se pri plače-
vanju izgovarjali, da je sola okoliška?

In Sokol je veliko storil za „sloven-
sko življenje“ v Konjicah? Ha! Sodite
sami, kako bi blo to mogoče! V telo-
vadnici ste imeli do zadnjega tedna
skozi par mesec nabit poziv na brate
Sokole naj med seboj ne občujejo
nemški ali laški. Mimogrede omenjeno
bi laški Sokoli iz Konjic imeli bolj
hvaležno narodno delo v svoji domo-
vini. Jih kličejo, je zadnji čas, da se
odzovejo. In one epizode izza plebisci-
ta na Koroškem v Velikovecu se še
spominjate? Nemci so bili napravili
dan po plebiscitu demonstracije proti
Slovincem. Položaj Slovincem je bil
silno opasen. V tisti paniki je bil vsak
odločen Slovenec dobrodošel na veli-
kovskih tleh. Tu pride rešitev elita
konjiškega Sokola iz postaje Dobrla-
vas, kjer so jih bili z zvijačo zvalili
na tovorni avto. V mestu se jim polo-
žaj pojasni, izrazi veselje, da so pri-
šli. Ko pa začne avto zopet ropotati,
planejo zopet vsi na njega in za njim.
„Skoč, skoč!“ še kliče Sokol Mayer
bolj počasnemu bratu Malenšku. Po-
besijo se z rokami za oboj avtomobila
in bincajo z nogami tako dolgo,
da pridejo s pomočjo že rešenih črez,
in tako vsaj nekaj pripomorejo k re-
šitvi „slovenskega življenja“ v Veli-
kovcu. Vsaj tako so mislili in tako
brzjavili bratom domov — in drugi

dan smo imeli trg Konjice zavoljo nji-
hove zmage oziroma rešitve v narod-
nih zastavah. G. starosta Sokola in
obenem nositelj in predstavnik liste
JDS, če hočete, se, to je šele prvi
list kronika.

d Dečji dan v Celju v korist za-
puščeni, zanemarjeni, izprijeni, osiro-
teli in pohabljeni deci celjskega sod-
nega okraja se priredi v nedeljo, dne
5. junija. Dopoldne se vrši cvetlični
dan, zvečer pa v Narodnem domu za-
baven večer, kojega čisti dobiček je
namenjen naši ubogi deci. Društvo za
varstvo otrok je povsod pomagalo, ko-
derkoli in kadarkoli je izvedelo za za-
puščene in zanemarjene otroke. Ako
uvidite našo upravičenost, podpirajte
nas, da z združenimi močmi zman-
šamo gorje ubogih, da posušimo mar-
sikatero solzo z njih nedolžnih lic, da
jih obvarujemo pred pretečim prepa-
dom in jih spravimo na pravo pot, da
ostanejo pošteni ljudje in koristni u-
dije človeške družbe. Zato je razumljiv
naš klic po pomoči in slišati ga mora
vsa javnost. Zato prosimo, da se od-
zove vsakdo po svoji moči temu naše-
mu klicu.

**d Razpuščeno komunistično dru-
štvo.** Deželna vlada je razpustila dru-
štvo „Ledina“ v Trbovljah. Razpuščeno
društvo je bilo komunistično.

**d „KZ je za Srbe, mi (SKS) smo
pa proti Srbom.“** S to iriditvijo so le-
vili „napredni“ samostojneži pri Sv.
Vidu na Planini podpise za svojo kan-
didatno listo. Imeli so pa smolo, ker
so jim orožniki odvedli nosilca liste in
enega odborniškega kandidata v pre-
iškovalni zapor ukrajne sodnije v Sev-
nici. Sedaj čakata v Celju na porotno
obravnavo radi težke telesne poškod-
be. Izvoljen pa je bil v St. Vidu z
veliko večino za župana odličen pri-
staž SLS, Jožef Tovornik. Svetovalci:
Jožef Bobek, Marko Koprive in Ivan
Kovač so istotako našinci. V St. Vi-
du so dobili srbofobski „naprednjaki“
zasluženo klofuto.

d Patrijotična izjava. „Naši ustavo-
tvorci naj si zapomnijo: ako bi se po
nesreči in blaznosti krstilo našo državo
z ogabnim imenom dunajskega izvora
(Jugoslavija), si bo sleherni Srbin štel
v čast, da to osramočeno državo zruši
z besedo, tiskom, agitacijo, bombo in
nožem.“ — Pri nas bi cenzor tako iz-
javo smatral kot protidržavno rovanje.
Beogradski „Balkan“, ki je prinesel ci-
tirane vrstice, je s tem pač najboljšo
pokadil službenim čokorilovcem. Hvala
Bogu, da ima država že enkrat svoje
ime, sicer bi dan za dnevom pobijali v
srbskih listih „jugovinsko zmiju“.

d Državno posojilo. V kratkem se
bo razpisalo državno posojilo v znes-
ku nad 500 milijonov dinarjev, katero
se bo obrestovalo po 7% in trajalo 50
let. Namen tega državnega posojila je
dobič sredstva za gradbe cest, želez-
nic in druge investicije. Ker so mero-
ci in krogi uvideli, da bo državno po-
sojilo slabo izpadlo, ako se poprej ne
reši vprašanje vojnega posojila in ne
vrne onih 20%, kateri so se odvzeli o
priliki markiranja. Finančni minister
je pristal na to, da se ta vprašanja o
tej priilki rešijo, a stavlja nesprejem-

ljive predloge. Gotovo je, da bo moral
finančni minister vprašanje vojnih po-
sojil in izplačila 20% bonov prej re-
šiti, ako želi doseči z državnim poso-
jilom uspeh.

d Ustvarimo armado! Nevisadska
velesrbska „Zastava“ piše: „Ustvari-
mo silno in močno vojsko! Narodni go-
slanci, katerim je sreča in dobrobit
države nad vse, naj vedno mislijo na
armado. Ustvarimo narodu tudi mate-
rijalno blagostanje, predvsem pa mis-
limo na armado!“ — Mi pa pravimo:
Armada je svoje delo storila, sedaj
nam dajte plug in — knjige!

d Prvi kat. dnevnik na Švedskem.
V Stockholmu na Švedskem je nedav-
no začel izhajati prvi katoliški dnev-
nik „Credo.“ List je tako izborno ure-
jevan, da se ga že tiska v 20.000 iz-
vodih. Lep začetek. Katoličani na ce-
lem Švedskem imajo sedaj okrog 20
svojih časopisov.

d Novi komet. Belgijski centralni
urad „Astra“ za mednarodno astronom-
sko telegrafijo je sprejel iz Petrograda
vest, da je tamošnji astronomski zavod
zasledil novo zvezdo-repatico, ki je bila
7. t. m. solncu zelo blizu.

d Ponarejeni bankovci. V zadnjem
času so novič pričeli krožiti v prometu
ponarejeni papirnati bankovci, kot ita-
lijanske lire ter zlasti 1000 dinarski
bankovci. Tako na pr. so dobili v neki
ljubljski banki precej dobro ponarejen
bankovec po 1000 dinarjev. Pozor pri
prejemanju teh bankovcev.

d Vrednost denarja. Ameriški dolar
stane 123 1/2—125 1/2 naših kron. Za
100 avstrijskih kron je plačati 22 1/2 na-
ših kron. 100 nemških mark stane 213
do 215 in 100 laških lir 665—675 jugo-
slovenskih kron.

Iz Ptuj.

pt O komaj preprečeni nezgadi
ptujskih prvakov smo prejeli sledečo
natančneje obvestilo: V nedeljo, dne
22. majnika 1921 ob treh popoldne, je
sklicala Zveza kmetijskih podružnic za
ljutomerski okraj k Sv. Juriju ob Šč.
železniško anketo, h kateri so bili po-
vabljeni vsi bližnji mestni, okrajni in
občinski zastopi ter prizadeto okrajno
glavarstvo zaradi zgradbe nove želez-
nice Murska Sobota—Sv. Jurij ob Šč.
—Ptuj—Rogatec in naprej. Tega zbo-
rovanja so se udeležili tudi gg.: dr.
Pirkmaier, dr. Gosak, dr. Senčar in
Klemenčič le kot zastopniki raznih ob-
lasti, oziroma odsekov, kakor tudi g.
Brenčič kot vladni komisar ptujkega
okrajnega zastopa, ter so se vsi sku-
paj na osebнем avtomobilu peljali čez
St. Lovrene v Slov. gor. v St. Jur ob
Ščavnici ter nazaj čez Dornavo v Ptuj
in se vrnili okoli 9. ure zvečer. Ker
v svitu mesečine ni bilo mogoče ločiti
belo barvane železniške zatfornice od
bele ceste, je zatfornico sofer opazil
šele komaj v oddaljenosti par korakov,
z vse silo nato avto zavrl, vsled česar
pa se je zavora pri avtomobilu utrga-
la, tako da je zadel potem avto s te-
kočo silo v zatfornico, jili podrl in se
peljal kakih 50 m naprej in se ustavil
na vratah ob cesti. Vsi udeleženci,
kakor tudi sofer sam, so bili popolno-
ma trezni in so se kakor zgoraj pove-

Jezernik.

(Poborska balada, Napisal J. T.)

(Dalje.)

Ostani ti zvest, bodi zvest svojim
planinam, pa bo za vedno tvoja in
srečo in blagoslov ti prinese v hišo.
Če pa ji boš nezvest, — gorje ti! Za
čene ta strašna moja jeza!

Vavolvi so zašumeli in pljuskali
ob obali. Tonetu se je zazdelo, kakor
da vidi na dnu jezera prekrasen grad
nekje se je zasvetila dolga beta oble-
ka, sinjemodre oči so ga ljubeznjivo
gledale, mehke bele roke so se mu o-
vile krog vratu in prelep sen ga je
zazibal v sladko spanje.

Pozno v noči se je zbudil. Tako
mehko, tako prijetno mu je bilo, ko
da bi bil spal v najboljši postelji.
Magle ni bilo več in zvezde so sijale.
Zlahka je našel pot domov.

II.

Na večer drugega dne je Tone
napeljal živino pri studencu.

Zamišljen je sanjal ob plotu in zrl
gori proti Jezerju. Neznano hrapene-
nje po nečem srečnem in radostnem
mu je polnilo dušo.

Po potu s planine je nekdo pri-
hajal. Vitko mlado dekle je bilo. Uho-
žno je bila oblečena, gologlava je bila,
robee se ji je ovijal krog vratu in
svoje temne lase je imela priprosto
spletene nad čelom. V roki je nosila
culo.

Začuden jo je gledal Tone.

„Odkod pa ti dekle prihajaš tako
pozno?“

Večerno solnce ji je sijalo v njen
ljubki, nekoliko zagoreli obraz, plaho
ga je pogledala s svojimi sinjemodri-
mi očmi in z rahlim, krotkim glasom
mu je rekla:

„Od onstran s Pohorja sem pri-
šla in v trg bi rada šla nočoj še.“

Močno mu je udarilo srce, zato-
pil je svoj pogled v njene sinjemodre
oči in zdelo se mu je, da gleda nebo
polno sreče in ljubezni odprto pred
seboj.

„Za danes bo že pač prepozno v
trg! Dve uri še imaš tja dol in pota
ti gotovo niso znana! Pri nas prav
lahko prenočiš, če hočeš in rada ti
postreže mati!“

Zivad se je napila in je s težkimi
zamišljenimi koraki šla nazaj v hlev.
Tone pa je peljal neznančo v kočjo.

„Si trudna?“ jo je mehko vprašal
Kako si znala sama pot v planino?“

„Ves dan sem blodila okrog. Nik-
dar še nisem bila tod.“

Mati jo je prijazno sprejela: „Le
kar k nam naj prisede!“ jo je pova-
bila k večerji.

Povedala je, da je sirota, da ji
je umrla njena dobrotnica v samotni
koči vrh sv. Kungote in da gre iskat
službo.

„Bi lahko kar pri nas ostala!
Nam ravno manjka pridne deklet!“ je
rekel Tone.

Vsem je bilo prav in Jela je osta-
la pri logarjevih.

Tonetu je bilo čudno pri sreca.

Gledal je vitko, mlado Jelo, gledal
njene sinjemodre oči, njene bujne tem-
ne lase in mislil na planinsko vilo
gori ob jezeru in na Jezernika. „Dam
ti jo! — Eno leto jo dobiš na presku-
šnjo —!“ mu je donelo po ušesih.
Zmajal je z glavo in se nasmehnil sa
memu sebi: „Sanjač! Sanjal si z od-
prtimi očmi in meglo si gledal, pa ve-
ter je šumel in valovje je pljuskalo
ob breg. To je bilo! — Sanjač si!“

Pa zopet je zamišljen gledal nje-
ne ljubke, polne ustnice in mislil na
poljub povodna vile — —, Zadržel je

roke je dvignil, usta so se mu odpr-
la: „Jela — vila planinska!“ je hotel
reči in jo objeti. — Pa krotko in ne-
dolžno so ga gledale sinjemodre oči,
plaho mu je omahnila roka, pomiril
se je. „Sanjač!“ si je zašepetal.

Toda vzljubil je vitko Jelo in ni
se mogel ločiti več od nje. Skupaj sta
sedela pri mizi, skupaj sta delata na
polju in če je pasla živino gori ob
gozdu, je prisedel k njej, govoril z
njo o lepih pohorskih gozdih, ki sta
jih oba tako zelo ljubila, ali pa jo je
sanjavo tiho gledal. In takrat tudi o-
na ni govorila, tiho sta sedela in lju-
bezen je pletla nevidne vezi od sreca
do sreca.

In sreča se je naselila tisto jesen
pri logarjevih. Pri živini niso imeli
nobene nezgode, polje jim je več ro-
dilo ko kedaj druga leta, vse shram-
be so bile polne. Če je Tone šel na
lov, je vsikdar prinesel najboljšo di-
vjačino domov. Zgrešil ni nikoli.

Imeli so tisto leto krasno jesen in
lepo, mehko zimo. Ne pominj, je pra-
vil ded, da bi bilo kedaj tako prijetno
tu gori na Vrelenku.

„Jezernik nam je letošnjo zimo za-
lo naklonjen!“ je dejal.

Dalje prihodnjije

...ano, vozili le samo v uradnem poslovanju.

Pt Ptujska volitev župana je torej vendarle potrjena od deželne vlade. G. dr. Pirkmajer, ki so volitev na JDS rekurs samooblastno razveljavili, so si pomagali do male blamažice.

pt Kake pravice si prisvaja g. Pirkmajer? „Stražina“ žeha silno razburja g. ptujskega okrajnega diktatorja, ki se je zagnal v svoji jezi v ptujske gg. minorite in jim očital, da se oni bavijo s preustrojitvijo njegove žilave kože v „Straži.“ Kar z policajdemokratskimi obznanami je grozil gg. minoritom, ako ne bodo prenehale že „Stražine“ pušice. G. Otmar, ne lasite si obznanke moči nad gospodo, ki si doslej ni omadeževala svojih rok z Vašim umazaniam perilom.

pt Zakaj pride človek v Ptuju v disciplinarno preiskavo? Magistratni nameščenelec g. Ferleš iz Ptuja se je drznil izustiti mnenje: Nekaj že more biti resnice na „Stražinih“ trditvah o črnih marogah g. Pirkmajerja, ker ta gospod niti ne popravlja očitkov, niti ne toži, ampak z molkom priznava resnico pisave v „Straži.“ Baš radi tega mnenja je danes g. Ferleš v disciplinarni preiskavi. Ne bo dolgo, ko bodo policajdemokratski kolovodje streljali z obznanami ne samo proti svobodi pisave in govora, ampak tudi misli. — Kdo razume brloge policajdemokratske svobode?

pt Dolžnost ptujske javnosti je, da poizve od g. Pirkmajerja, kam je izginil akt št. 410, v katerem je bila črno na belem diktirana g. vodji kazneni radi motenja nočnega miru.

pt Živinski sejm v Ptuju. V torek dne 7. junija t. l. se vrši v Ptuju velik živinski sejm.

Iz Maribora.

d Fašistovska organizacija v Mariboru. O snovanju fašistovskega kluba v Mariboru poroča „Naprej“ in tudi „Narod“ je nekaj namignil tozadevno. Resnici na ljubo konstatiramo, da so res znani NSS pretepači in sokolska garda začeli kopirati v načrtu italijansko fašistovsko druhal, katere namen in cilj je: izčistiti iz Maribora vse, kar ne diši po JDS in NSS. JDS in NSS naj izčistita najprej svoja hleva, kjer je nakopičenega nekaj centov italijansko nemškutarskega gnoja. Ko bi si bili mariborski narodni čistilci izmislili kako tozadevno orga-

nizacijo pod jugoslovansko originalno firmo, naj bi bilo, ker pa hočejo posnemati v čiščenju naše smrtno sovraga italijanske fašiste, jim ne objubljamo kot sociji samo brezovke, ampak nekaj več. NSS je v Mariboru rekrutirana iz samih goriško-primorskih „beguncev“, ako jih žela po pretepu in vandalističnem pobijanju, sloboden jim povratek v domovino, ki jih bo hvaležno sprejela kot protibojevnike proti italijanski fašistovski golazni. Bratje, begunci, brez zamere, italijanskih vandalističnih manir ne boste posnemali tukaj ob meji, katero smo branili napram Nemcem skozi deset- in desetletja mi štajerski Slovenci!

d Scharfrichter Tone Vahtar in slovo iz Maribora. Znani krvnik Vahtar je tako prirasel g. Voglarju k srcu, da bi se ga rad ta znebil. Minulo soboto se je mudil v Mariboru JDS organizator za Prekmurje dr. Tanc in prosil, da mu dajo tajnika za bodočo prekmursko policajdemokracijo. G. Voglar mu je takoj ponudil gosp. Vahtarja. Edina zapreka Vahtarjeve rajže je sedaj njegova pretirana zahteva 4000 K mesečine za JDS scharfrichterijo. No, JDS prvaška gospoda se je kmalu preobjedla Vahtarjeve duhovitosti in ga sedaj tišči v kot, kjer ne bo nič koristil in nič škodil. Gospod Tone, srečno pot in pazite, da Vas Prekmurci ne obesijo na kako vrbo.

d Stavka stavbinkih delavcev v Mariboru je končana. Danes, 30. maja so šli zidarji, tesarji in strežaji na delo. Dosegli niso prav nobenega povišanja plač. Strajk se je ponesrečil, ker so ga povzročili ljudje, ki nimajo niti pojma o delavski organizaciji. Delavci bodite pametni in ne nasedite sladkim a goljufivim besedam rdečih voditeljev. Organizirajte se v naši Jugoslov. Strokovni zvezi. Ta vaša prava delavska organizacija ima v Mariboru svojo pisarno v Gregorčičevi ulici št. 10, I. nadstropje. Vsak večer od 7. ure naprej pa poslujejo člani odbora Strokovne zveze v Splavarski ulici št. 4.

d Trgovci! Protestno zborovanje zaradi ustanove zadrug in previsoki odmeri vojnega davka se vrši v torek, dne 31. t. m. v restavraciji Maribor ob pol 8. uri zvečer. Pridite polnoštevilno.

d Vse one, ki nameravajo kot člani pristopiti k Slovenski Matiei, prosim, da se javijo najkasneje do 5. junija t. l. pri meni v Strossmajerjevi ulici št. 26 (pisarna Državne okrajne zaščite dece in mladine). Isto velja tudi za stare člane, ki še niso

plačali članarine za leto 1921, ki znaša za to leto 40 K. Ustanovnina je zvišana in sicer: za posameznika na 500 K, za juridične osebe na 1000 K. Dosedanji ustanovniki, ki žele ostati tudi po izvršeni spremembi pravil, morajo doplačati razliko med novo in staro ustanovnino. Ako pa tega ne storijo, dobe vse knjige, če plačajo razliko med letnino naročnikov in obrestni vplačane ustanovnina. — R. Pleškovič l. r., tč. poverjenik za Maribor in bliž. okol.

d Podružnici Slov. dij. zveze v Mariboru so darovali: Posojilnica v Križevcih 50 K, Okrajna posojilnica v Ljutomeru 100 K, Kmečka hranilnica in posojilnica v Ptuju 100 K. Bodi izrečena tem potom imenovanim denarnim zavodom najprisrčnejša zahvala za velikodušen dar. Ker ima podružnica SDZ za letošnje počitnice na programu velik kulturnosocijalni tečaj, ki mu je treba ogromne finančne podlage, se obračamo tudi do drugih podobnih zavodov in do mecenov-zasebnikov, da nam priskočijo na pomoč.

Dopisi.

Vurberg. (Se en sponu na Gumperta). Na Vurbergu je več let živel graščinski gozdar Jos. Satran. Mož je bil pri ljudstvu zelo priljubljen, ker je ljudem ustregel kjer je mogel. Ko je prejšnji graščak Troll imel Vurberg na prodaj, se je ta mož silno trudil, da je spravil graščino v roke grofu Herbersteinu. In kakšno plačilo je prejel za to? Čujte! Ko je prišel na Vurberg grofov ljubljencec, protestant in Nemeec Gumpert, ni mogel trpeti tega gozdarja, ki je bil pri ljudstvu tako priljubljen. Odstaviti ga pa kar tako tudi ni mogel. Kaj je storil? V gradu smo takrat imeli begunce iz italijanske fronte. Ker so bili sami stari ljudje, so imeli svojega dr. Villata iz Gorice. K temu gospodu se je napolil Gumpert in ga je prosil, naj mu naredi zdravniško spredevalo, češ, da gozdar Satran ni normalen, marveč da je na umu bolan. Seveda je zdravnik odločno odklonil. Ko se je zdravnik dr. Villat leta 1918 postavljal z Vurberga in se je vračal v Gorico, je to reč sam povedal gozdarju Satran, ko se je poslovil pri njem. Na ta način smo mi to izvedeli. Ker se je tu Gumpertu njegov namen izjalovil, je začel gozdarja na vse načine šikanirati in na zadnje ga je pogнал v pokoj z 72 krona

mi mesečne plače. Mož je vsled tega silno žaloval, žena pa je izgubila dušno in telesno zdravje. Tako je Gumpert preganjal vse osebe, ki mu niso bile po volji. Do ljudi, ki so ga prosili drv in listja, je bil trd kot skala in drag kot žefran. Zato so pošiljali Vurberžani zoper njega pritožbe na grofa in na vse urade, a ni nič pomagalo, ker je čuvala tega brezsrčneža roka velikega demokrata doktor Fermeveca. Ta mož je v tistem času, ko so se na Vurbergu najbolj borili zoper Gumperta, iskal ugodnih spredeval za njega od nekega župnika tukaj v bližini. Povejte g. doktor, če to ni resnica! No, hvala Bogu, agrarna reforma je zdaj vendar odstranila tega Nemca. Toda, kakor slišimo, se še vedno ustavlja in intrigira. Proč z njim prej kot prej čez državno mejo, da bo enkrat konec te komedije!

Slov. Bistrica. Dne 19. t. m. se je konstituiral občinski odbor in izvolil za slovenjebistriško občino županom demokrati trgovec T. Omerzu, k čemur so pač njegovi pristaši demokrati največ pripomogli; volil se je tudi podžupan v osebi Hinka Gril, prejšnji gerent, ki je pa izvolitev odločno odklonil. „Jutro“, ki je obsedel, je prineslo takoj drugi dan izid volitev in sicer Omerza županom, Gril pa podžupanom, nadalje Karla Kukoviča, ivana Walland ter dr. Josip Pučnik, občinskim svetovalcem. Omerzu in dr. Pučnik sta demokrata, se ne da kajti, da pa bi bila Kukowitsch in Walland demokrata, je smešno; ta dva pripadeta socijalistični stranki; Gril je pa pristaš SLS. Ni torej istina, da bi bila demokratska stranka zmagala z večino, temveč so se pred volitvijo združili socijalisti in demokrati ter tako skupno nastopili. Vrhu tega pa sta v obč. odboru dva nemškutarja — je to potem čistokrvna demokratska stranka? Mi poznamo g. Grila kakot gerenta občine Slov. Bistrica že dolgo leta, bila pa je splošna želja mestjanov, da pride ta le zopet na županski stolec, kar pa so nekateri srboriti mešani demokrati s fiksnimi idejami preprečili, med temi tudi taki, katerim je v zahvalo o času študij SLS milostni kruh rezala, hrano dajala in podpirala. Radovedni smo, kako dolgo bo novo pečen župan s svojimi bratci kraljeval in če mu bo tudi dobrobit ter blagostanje občanov na srečo. Heil dir im Siegeskranz!

MALA NAZNANILA

Književni vijesnik. Na ljetnu sezoni naručite si odmah novo izišu knjigo, Jirasek: „Filozofska historija K 30“, koja je izišla kao prvo hrvatsko jubilejno izdanje. Puzecem K 30—. Šalje Čehojugoslovenska naklada J. Herejk Zagreb, Hatzova 15. 280 i—9

Lepa hiša z vrtom, kletjo, tik Glavnega trga, primerna za gostilno ali trgovca se proda. Vprašati je v upravnistvu lista, Maribor. 281

Kolje, kalano, prvovrstno prodaja F. Gnilšek, Maribor, Meljska clada št. 29. 1—2 282

Naročajte naše liste!

Izjava. Podpisani preključujemo tem potom vse žaljivke izrečene napram zakonskima Karlu in Eleonori Varl ter se njima zahvalujemo, da sta odstopila od sodnega postopanja proti nam. Pesnica, 27. maja 1921. Franc Scheucher, Marija Scheucher, Frančiška Drame. 283

Izjava. Podpisani sem gospodično Anko Grubelnikovo in njeno mater z družino vred, dne 18. aprila 1921 v Velkarjevi gostilni javno pred gostmi žalil, ter v svrhu poravnave preključem in izjavljam da je bilo moje govorjenje nerresnično in radi vlozene tožbe proti moji osebi plačam v ubožno blagajno občine Jančev vrh 200 kron. 279

Stara obleka za moške po ceni za oddati. Loška ulica 2, Maribor. 284

Klobuke, čevlje, obleke, perilo, dežnike, tržne torbice in razno galanterijsko blago kupite najceneje pri tvrdki **Jakob Lah, Maribor, Glavni trg 2**

„KOMPAS“ špedicijsko podjetje, carinsko posredovanje in informacijska pisarna v Celju, Razlagova ul. 11 prevzema preselitve, prevoz, zacarinjenje, revizijo tovornih listov, reklamacije, daje vsakovrstne informacije ter sprejema vsa v to stroko spadajoča dela. Najtočnejšo in solidno ter kulantno postrežbo zagotavljajo podjetniki in lastniki. 273 2—2

Inserirajte v „Straži“!

RUŠKA KOČA
pri Sv. Arehu na Pohorju, 1250 m, pošta in železniška poštaja Ruše

Planinsko letovišče v krasni legi
Mrzle in tople kopeli
Izprehodi po gozdu

Oskrba od 1. maja do 15. oktobra
Požina sveža trikrat na teden

Pridobivajte naročnike!
Galanterijo
razno drobnarijo, toaletne predmete, pleteno pohištvo in razne pletarske izdelke priporočata na debelo na drobno
BALOH & ROSINA : MARIBOR
Grajski trg 3. 262

Izlet
v planine je najboljše razvedrilo. Vsakdo rad porab svoj prosti čas, da se poda na
na
gore. Da pa izve, kam in kako bi izletel, naroči naj nemudoma „Planinski koledar za leto 1921“, ki se ga dobi s poštnino vred za 21 kron pri Založnistvu v Mariboru, Krekova ulica 5/1 ter je čisti prebitek namenjen za kočo
Korošico
pod Ojstrico (1807 m).

Spodnještajerska ljudska posojilnica
Stolna ulica št. 6. v Mariboru reg. zadr. z neom. zav.

Obrestuje vloge po 4% in 4 1/4%

Daje posojila na vknjižbo ali poroštvo. Stroški so neznatni, ker oskrbi zavod vknjižbo brezplačno. 185

Za varnost vlog jamči rezervni sklad, naložen v vinogradnem posestvu, v hiši in stavbiših na najlepšem prostoru v Mariboru. 81

Rentni in invalidni davek plačuje posojilnica sama.